

НЕОКЛАСИЧНА ПОЕТИКА М. ЗЕРОВА ТА М. ОРЕСТА

Діана Заречна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Валерій Башманівський

кандидат філологічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Неокласика як художньо-мистецьке уподобання представників «грона п'ятірного» та їх шанувальників має великий вплив на розвиток української літератури як 20-х років першої половини ХХ століття так і пізнішого періоду. Постановка проблеми полягає в обґрунтуванні потреби аналізу поетичної творчості М. Зерова та М. Ореста з погляду неокласичних тенденцій, а також визначення їхнього місця і ролі в контексті неокласичної літературної течії.

Проблеми неокласичної поетики М.Зерова та М.Ореста досліджували: Ю. Шерех, Ю. Ковалів, М. Рильський, М. Неврлий, О. Смольницька, І. Дзюба, О. Томчук, О. Білецький та інші. Ці студії є важливим внеском у дослідження неокласичної поетики М. Зерова та М. Ореста. Вони розширюють розуміння літературного напрямку та його впливу на українську літературу, сприяють поглибленому розгляду неокласичної поетики М. Зерова та М. Ореста з позицій стилістичних особливостей, філософських аспектів, впливу античної культури тощо.

У літературному комунікативному просторі наявні численні течії і напрями, що впливають на розвиток культури та мистецтва. Однією із популярних у письменницьких колах течій тієї пори, вважається українська неокласика. «Неокласицизм (грец. – новий, зразковий) – літературно-мистецький напрям, що виник пізніше падіння класицизму як літературної течії; використання античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів, а також утвердження "чистого" мистецтва і культурних ідей у формах мистецтва, позбавлених соціального змісту, що виражається в оспівуванні земних насолод" [4].

Представники неокласичних тенденцій доклали багато зусиль для відновлення класичних цінностей та традицій в сучасному їм літературному середовищі. Вагому позицію у літературному процесі займає М. Зеров – поет, літературознавець, один із прихильників неокласичної течії в українській літературі. Твори майстра слова і сьогодні відзначаються класичною мовною та стилістичною досконалістю. Це простежується у багатьох його творах. Для автора гармонія є важливою частиною не лише в творчій праці, а й у житті. Поет вніс значний внесок у літературний процес, підтримуючи не лише естетичні стандарти, але й прагматичні ідеї. Його погляди на гармонію та красу простежуються у творчості. Авторські сонети стали прикладом поєднання класичних цінностей із сучасним літературним контекстом. М. Зеров віддавав перевагу раціональному підходу до мистецтва. Художня ретельність і високі естетичні вимоги, які М. Зеров ставив до творчості українських письменників, визначалися не «класовою перспективою» того часу, а безпомилковим професіоналізмом, високою мовленнєвою культурою, розвиненим естетичним чуттям і, зрештою, поетичним талантом» [2, с. 525]. Поет, літературознавець, критик пропагував ідею не лише високої мистецької якості, а й соціальної відповідальності письменника. Його творчість віддзеркалювала естетичні аспекти та прагнення до пізнання глибин людського існування і сприяння розвитку національної свідомості.

Це робило його поетичний внесок знаковим для культурного контексту України того часу.

Якщо розглядати постать М. Ореста, то перше що пов'язує його з М. Зеровим, це спільний внесок до українського літературного та культурного життя у період розвитку модернізму Його вірші мали класичну структуру. М. Орест не забував розвивати і власне бачення у розвитку неокласики. Тут можна розглянути окрему рису творчості М. Ореста, яка відрізняє його від М. Зерова – це його ідеологічні настрої, які вбачав та вкладав не лише у образ, а й у мову своїх творів.

Неокласика в українській літературі, яка розквітала на початку ХХ століття, відзначалася відновленням класичних літературних традицій. Ось кілька рис української неокласики: «... прагнення наслідувати мистецтво минулих епох; використання античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів; проголошення гасел „чистого” мистецтва та культу позбавленої суспільного змісту художньої форми» [5, с.47]. Ці риси відображають прагнення представників «група п'ятірного» до краси, ладу та класичної гармонії в літературі того часу.

У творчості М. Зерова та М. Ореста простежується ряд спільних рис, а саме: прагнення наслідувати мистецтво минулих епох – письменники відзначалися застосуванням класичних форм і стилів у своїй поезії та прозі, відтворюючи традиції; використання античних тем і сюжетів, міфологічних образів і мотивів – в їхніх творах часто зустрічалися міфологічні мотиви, відображаючи захоплення античною та класичною міфологією; мовна досконалість – М. Зеров та М. Орест приділяли увагу мовній та стильовій чистоті, прагнучи до вдосконалення української мови в літературі; ідеалізація та відмова від реалізму – твори братів відзначаються ідеалізацією та відмовою від реалізму на користь витонченого стилю та естетичної гармонії. Ці риси свідчать про їхнє прагнення відновлення класичних традицій та створення вишуканих, естетично виразних творів.

Талант цих поетів – непересічний, вони були майстрами слова, які постійно підвищували естетичні стандарти і не допускали їх падіння на шляху до ідеалу. «Їхні твори завжди вирізнялися вишуканістю та виразністю, не піддаючись впливу панівної ідеології, як того вимагало революційне суспільство. Таким чином, вони захищали не лише естетичні цінності, а й національні надбання, які відлунювали як вічна пісня народу, і робили це відверто і безстрашно» [3, с. 189].

Неокласики започаткували новий погляд на класичні літературні традиції, прагнули зберегти свою творчу незалежність від ідеологічного тиску і наголошували на естетичних цінностях та високому мистецтві, відіграючи важливу роль у відродженні літературних традицій і трансформували фольклорну спадщину в нові форми письма. Характерним елементом творчості київських неокласиків була їх увага до сонета, який став важливим поетичним жанром для самовираження. Це свідчить про прагнення виражати глибокі емоції та ідеї за допомогою витончених форм, незважаючи на складні умови того часу.

Прихильність неокласиків до сонетного жанру свідчить про те, що поети у своїй творчій манері орієнтувались на виразне і вишукане мистецтво слова, відокремлюючи себе від простоти і повсякденності. Їхні твори становлять особливий поворотний момент в історії української літератури, засвідчуючи їхній творчий внесок у формування літератури новітнього періоду. Неокласики не лише вийшли за межі тогочасних літературних стереотипів, а й вплинули на подальший розвиток української поезії. Потяг до вишуканих форм і поетичних прийомів сприяв створенню атмосфери естетичного розмаїття.

Беручи до уваги спільні риси у творчості авторів можна узагальнити їх спільний

внесок у неокласичну поетику. Вони запропонували нове, допомогли по-новому розкрити та побачити класичні традиції поетики, що є й на сьогоднішній день основою для багатьох продовжувачів їх ідей.

Отже, нами була здійснена спроба проаналізувати особливості неокласичної поетики у творчості М. Зерова та М. Ореста, їхнє прагнення до відновлення класичних цінностей та традицій, увагу до вишуканості мови, глибокого філософського підтексту. Визначено спільні риси поетів, такі як прагнення до гармонії та ідеалу. Водночас показано оригінальність кожного з митців, зокрема раціоналізм М. Зерова та увагу М. Ореста до вічних цінностей. Підкреслено внесок поетів у розвиток неокласики, їхню роль у відновленні класичної поетичної традиції в українській літературі. Неокласична творчість М. Зерова та М. Ореста відіграла вагомую роль у становленні української поезії першої половини ХХ ст.

Список використаних джерел:

1. Гальчук О. «...не минає міт!»: Античний текст у поетичному просторі українського модернізму 1910 – 1930-х років / Оксана Гальчук. Чернівці: Книги XXI, 2013. 552 с.
2. Державин В. Поезія Миколи Зерова і український класицизм // Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: У 4 кн. – К., 1994. – Кн.1. – С.523.
3. Наливайко Д. Українські неокласики і класицизм // Наливайко Д. Теорія літератури й компаративістика. – К., 2006. – С.331.
4. Неокласицизм та неокласики в українській літературі. Українська література. URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2685-neoklasitsizm-taneoklasiki-v-ukrajinskij-literaturi>.
5. Пахаренко В. Неокласицизм. Символізм/ В. Пахаренко // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 6. – С. 43-47.